

Aleg. XIV.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie utrzymania i nadal krajowego bióra
statystycznego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17. grudnia 1873. r. utworzone zostało w Wydziale krajowym tymczasowo bióro statystyczne i wyznaczono na utrzymanie tego bióra sumę do wysokości 5000 zlr. corocznie przez lat trzy po sobie idących. Według sprawozdania komisji administracyjnej i dyskusji w Sejmie nad niem przeprowadzonej, bióro statystyczne w tym celu miało przez trzy lata być tymczasowem, aby i owoce jego działalności należycie stwierdzonemi być mogły i prace uzyskać zdołały takie rozwinięcie, żeby wykazały się wszystkie kierunki, w jakich dochodzenia statystyczne nieść będą skuteczną pomoc Sejmowi i Wydziałowi krajowemu.

W następnych dwóch latach 1874 i 1875 bióro statystyczne wydało dwa roczniki: „Wiadomości statystycznych o stosunkach krajowych“, z których pierwszy złożony z dwóch zeszytów zawiera następujące prace:

1. Ziemska własność gmin w Galicyi, ich kapitały pieniężne i stan bierny.
2. Ustrój reprezentacyj powiatowych w Galicyi i ostatnie wybory do tych reprezentacyj.
3. Skład reprezentacyj miejskich w Galicyi w r. 1874.
4. Licytacje sądowe posiadłości włościańskich i małomiejskich w Galicyi, zarządzane w latach 1867 i 1868 tudzież 1873 i 1874.
5. Rzut oka na preliminarze budżetów 1875. r. w austryackich krajach koronnych.

Drugi rocznik zawiera dwie, znacznie jednak obszerniejsze prace:

1. Stan kas pożyczkowych gminnych w Galicyi, —
2. Stosunki propinacyjne w Galicyi.

Pierwszy rocznik obejmuje str. VII i 290, drugi VI i 263 w największej ósemce z licznymi tablicami.

Prócz tego wydało bióro statystyczne w roku zeszłym dla użytku Wysokiego Sejmu w czasie obrad nad sprawą propinacyjną: materiały statystyczne do sprawy propinacyjnej str. 47 z 14 tablicami.

Następnie członkowie bióra zestawiali jeszcze dla komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego wiadomości o stanie zasiewów i zbiorach ogłaszane co dwa tygodnie

w Gazecie Lwowskiej i omawiali w tym dzienniku kilkakrotnie rozmaite pytania z dziedziny bieżących spraw administracyjnych.

Na przygotowywaniu i ogłaszaniu wspomnianych publikacyj nie ograniczała się działalność bióra. Obok tych prac zajmowało się bióro czynnościami służącymi przede wszystkim wewnętrznej administracji, układaniem nowych wykazów i formularzy dla sprawozdań statystycznych w sprawach kas pożyczkowych, w sprawach szpitalnych i drogowych i zestawieniem dat, służących za podstawę przy załatwieniu szczegółowych spraw administracyjnych, — tudzież wniosków ustawodawczych. Między innymi dostarczyło bióro podstaw statystycznych do wniosków Wydziału krajowego w przedmiocie ściślejszego nadzoru nad majątkami gminnymi i w przedmiocie wcielenia do gmin tych posiadłości dominikałnych, które obejmują mniej niż 100 hektarów.

Następnie uwzględnić wypada, że praca około kontroli dat nadsyłanych do bióra statystycznego z powodu małej w naszym kraju wprawy w zbieraniu tych dat, dochodziła do niezwykłych gdzieindziej rozmiarów i wymagała nader licznych sprostowań i uzupełnień. Ztąd też bióro musiało prowadzić bardzo liczną korespondencyę, która w r. 1874. wynosiła 530, w 1875. r. 711 numerów.

Jeżeli, jak dopiero co wspomniano, bióro statystyczne okazało się użytecznem Wydziałowi krajowemu przy załatwieniu spraw leżących w jego zakresie, to i drukowane prace bióra mogą się wykazać bezpośrednim pożytkiem. Praca o licytacyach sądowych posiadłości włościańskich i małomiejskich posłużyła posłowi Rydzowskiemu do poparcia wniosków jego o lichwie jednomyślnie uchwalonych w Sejmie i przyjętych w głównych zarysach w Radzie państwa. Materiały statystyczne do sprawy propinacyjnej okazały się pomocnymi przy obradach nad ostatecznem załatwieniem tej sprawy w komisji sejmowej i w Sejmie, a następnie przy rozborze uchwalonej ustawy i uchyleniu podnoszonych przeciw niej wątpliwości w Ministerstwie. Praca o budżetach krajów koronnych na r. 1875. wykazując szczegółowy udział Galicyi w budżecie państwowym tak szczupły w porównaniu z innymi krajami, dostarczyła podstaw do żądań o większe niż dotąd uwzględnienie naszego kraju. — Umieszczona w drugim roczniku wiadomości statystycznych obszerna praca „o stosunkach propinacyjnych“ dostarcza niezbędnych podstaw do załatwienia sprawy propinacji miast, pozostawionej dotąd w zawieszeniu, a druga praca „o stanie gminnych kas pożyczkowych“ będzie podstawą dla obrad komisji, którą Wydział krajowy zwołał w celu rozpatrzenia stosunków kredytowych w kraju, a następnie posłuży do zarządzeń administracyjnych w przedmiocie tego ważnego działu majątków gminnych. Z pewnością oczekiwać też należy, że i przygotowane dwie prace o stosunkach gminnych, z których jedna jest już na ukończeniu, dopomogą do przyszłej reformy ustawy gminnej; że również przygotowywane prace o przemyśle domowym w Galicyi i o wydatkach łożonych przez państwo i kraj na cele fachowego wykształcenia, posłużą za punkt wyjścia dla usiłowań około podniesienia przemysłu i przysporzenia fachowej wiedzy rozmaitym gałęziom gospodarstwa krajowego.

Dowodem pożytecznej działalności bióra jest także odbyty jego wydawnictw, który z każdym rokiem wzrasta płatnie i przyniósł dotąd 212 zł. 50 ct. pomimo, że bardzo znaczna liczba egzemplarzy bezpłatnie rozsyłaną bywa pp. posłom, Wydziałom powiatowym, władzom naczelnym rządowym, tudzież w drodze wymiany publikacji biórom statystycznym i władzom ogłaszającym prace statystyczne w monarchii i zagranicą. — Nakład 1. zeszytu I. rocznika jest prawie zupełnie wyczerpany.

Przytoczone tu okoliczności świadczą, że bióro statystyczne przy Wydziale krajowym w krótkim czasie prowizorycznego istnienia okazało się pożytecznem i że jest wszelka nadzieja, iż w przyszłości pożytek ten tylko wzrastać będzie. — Wydatek na utrzymanie bióra w kwocie 5000 zł. rocznie jest stosunkowo nie wielki w porównaniu z rodzajem pracy, jakiej tu potrzeba i z kosztem urządzeń podobnych gdzieindziej.

Wydatek 5000 zł. rocznie na bióro statystyczne należy przeto uważać za usprawiedliwiony i potrzebny nie tylko obecnie ale i na przyszłość, a ponieważ w obecnej sesji Wysoki Sejm weźmie pod obrady budżet krajowy na r. 1877, który to rok nie należy już do owych trzech lat, na które przyzwolony został kredyt na tymczasowe urządzenie bióra, przeto Wydział krajowy przedkłada obecnie wniosek o ustalenie bióra t. j. o przyzwolenie, aby kwota 5000 zł. rocznie wstawioną była i nadal do budżetu krajowego na utrzymanie bióra statystycznego.

Wzgląd na rozwój dalszy bióra nie pozwala poprzestać na tym wniosku.

Wydział krajowy musi być w położeniu, żeby mógł zapewnić sobie stale przynajmniej te siły pracujące w biórze statystycznym, których z powodu fachowego ich uzdolnienia i wprawy do prac statystycznych nie podobna byłoby w krótkim czasie zastąpić innymi. W tym celu Wydział krajowy wnosi o utworzenie dla bióra statystycznego jednej posady koncypisty z płacą i innymi poborami normalnymi. Posada byłaby płatną z kwoty 5000 zł. przeznaczonej na utrzymanie bióra.

Okoliczność, że terażniejszy naczelnik bióra statystycznego prof. Tadeusz Pilat zajmuje posadę rządową, która nie dozwala mu przyjąć innej stałej posady, pozwala ograniczyć się na utworzeniu jednej tylko posady, która stosownie do okoliczności będzie mogła być nadawaną albo naczelnikowi bióra, jeśli by nim była osoba mogąca przyjąć stałą posadę w Wydziale krajowym, albo też konceptowemu współpracownikowi bióra statystycznego.

Wydział krajowy wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Bióro statystyczne w Wydziale krajowym uchwałą z dnia 17. grudnia 1873. r. prowizorycznie utworzone zamienia się w stałe.
2. Na utrzymanie tego bióra statystycznego wyznacza się rocznie kwotę 5000 zł. w. a. z funduszu krajowego.
3. Tworzy się dla bióra statystycznego jedną posadę koncypisty, z płacą i wszelkimi innymi poborami koncypistów krajowych, niemniej z prawami i obowiązkami konceptowych urzędników krajowych z tem atoli wyraźnym zastrzeżeniem, że płaca i wszelkie inne pobory tego urzędnika w zupełności pokrywanymi będą z ryczałtowej kwoty 5000 zł. w. a. rocznie, przeznaczonej na utrzymanie bióra statystycznego.

Z Rady Wydziału krajowego.

We Lwowie dnia 6. marca 1876.

Przewodniczący
Oktaw Pietruski w. r.
 Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdawca:
Paweł Skwarczyński w. r.
 Członek Wydziału krajowego.

